

της Μ. Παττάκη

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Τριμηνιαίο περιοδικό για την εκπαίδευση

Ιδιοκτήτης: Το ομώνυμο επιστημονικό
μη κερδοσκοπικό σωματείο

Εκδότης: Νίκος Σύφαντος

Τεύχος 45

Φεβρουάριος - Απρίλιος '98

τιμή τεύχους 700 δρχ.

Συντακτική Επιτροπή:

Δημήτρης Δημητρίου, Κώστας Μάγος,
Γιώργος Μπαγάκης, Γιώργος Ξανθάκος,
Σταμάτης Σκαμπαρδώνης, Δημήτρης
Σκλάβος, Θανάσης Σταματάκος, Νίκος
Σύφαντος, Δώρα Τζαβάρια, Νικόλας
Τσαφταρίδης.

Συνδρομές:

Εσωτερικού ετήσια .....2500 δρχ.
» διετής .....4500 δρχ.
» τριετής .....6000 δρχ.
Εξωτερικού .....4000 δρχ.
Σχολείων .....4000 δρχ.
Δημοσίων Οργανισμών,
Βιβλιοθηκών .....6000 δρχ.

Επιταγές - Συνεργασίες:

Εκπαιδευτική Κοινότητα,
Μπισκίνη 1, 15772 Ζωγράφου,
τηλ. 8237987, 7750687.
fax: 7718362

Αριθμός λογαριασμού

Εθνικής Τράπεζας:
151/430275-38

Αριθμός λογαριασμού

Αγροτικής Τράπεζας:
0050500605776

Φωτοστοιχειοθεσία - ΗΛ/κή Σελ/ση:

RED-T-POINT O.E.,
Μεγίστης 8 - Κυψέλη, τηλ. 8656505.

Εκτύπωση:

Μιχάλης Ανδρικού
Επικούρου 20 & Ευρωπαϊδου τηλ. 3214446
Τιμή προηγούμενων τευχών: 600 δρχ.

Τα ενυπόγραφα κείμενα εκφράζουν τις απόψεις
των συντακτών τους, ενώ τα ανυπόγραφα τις
απόψεις της Συντακτικής Επιτροπής.

Φωτογραφία εξωφύλλου:

Κωνσταντίνα Λαμπροπούλου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Και τώρα τι κάνουμε;.....	8
Μονόλογος	12
Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση της Ευγενίας Κατσιγιάννη.....	14
Ποιος φοβάται τη Neve Shalom του Κώστα Μάγου.....	16
Εκπαιδευτικές επισκέψεις σε χώρους πολιτισμικής αναφοράς του Μέννη Θεοδωρίδη	18
Εκπαιδευτικές καινοτομίες: ΣΕΠΠΕ από την ΟΜΑΔΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΩΝ ΣΕΠΠΕ.....	22
Το 2ο Κ.Π.Σ. ίσως μπορεί ακόμα να καρποφορήσει στη Β' βάρθμα εκπαίδευση: το παράδειγμα των προγραμμάτων κινητικότητας του Γιώργου Μπαγάκη.....	26
Συγριτική διερεύνηση της χωρικής και λειτουργικής τυπικής οργάνωσης της επιμόρφωσης (1985 - 1996) της Αναστασίας Αθανασούλα-Ρέππα.....	32
Προϋποθέσεις της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών του Δημήτρη Βεργίδη	38
Η Εκπαιδευτική Κοινότητα και το παιδικό θέατρο συνέντευξη με το Νίκο Λαφνή και το Νότη Μαυρουδή	42
Εκπαιδευτική Κοινότητα: Χρόνος 10ος	47

μόνιμες στήλες

Της σύνταξης	2
Σκέφτομαι και γράφω	3
Εκπαιδευτικά και άλλα	4
Πολιτισμική Κοινότητα	10
Παιδεία τέχνας κατεργάζεται.....	48
Ενημέρωση γύρω από εκπαιδευτικές δραστηριότητες ...	49
Η Ελλάδα δεν είναι ο κόσμος όλος.....	50
Υπάρχουν και βιβλία	52
Το τελευταίο κουδούνι.....	56

Οι φωτογραφίες του τεύχους, πλίν των σελίδων 3, 42, 43, 44 και 45,
είναι της Λίδας Ψυχάκη

* Στείλτε τη συνδρομή σας με ταχυδρομική επιταγή ή καταθέστε την στην Εθνική ή την Αγροτική Τράπεζα. Αν πρόκειται για ανανέωση συνδρομής μέσω Τράπεζας, δεν χρειάζεται να μας ενημερώσετε για την κατάθεση. Ζητήστε μόνο να πληκτρολογηθεί το ονοματεπώνυμό σας.

* Μη διστάζετε να μας τηλεφωνήσετε ή να μας γράψετε, ώστε να σας στείλουμε κάποιο τεύχος που δεν έχετε λάβει.

Γραφτείτε συνδρομητές. Μας ενισχύετε!

Εκπαιδευτικές επισκέψεις σε χώρους πολιτισμικής αναφοράς

«...και γιατί πρέπει να τους σέβομαι;»

του Μένη Θεοδωρίδη

Συχνά, με διάφορες αφορμές, Ξαναγυρίζουν στο νου μου μνήμες σχολικών επισκέψεων σε μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους, που έζησα ως μαθητής και μάλιστα σχολείου που επιδίωκε να ξεχωρίζει για την αυξημένη παιδαγωγική του μέριμνα. Μνήμες άγονης μιζέριας απέναντι σε μνημεία άχρωμα, χωρίς «ψυχή», που μόνη φωνή τους απόμεινε η μοναχική επιμονή του καθηγητή μας να ισοροπήσει αραδιάζοντας όλες βεβαίως τις πληροφορίες, που ως ευσυνείδητος επιστήμων είχε συλλέξει, διατηρώντας όμως και το επίπεδο «πειθαρχίας» σε αξιοπρεπή πλαίσια, ώστε «να μη γίνουμε ρεζίλι».

Καμιά πνευματική ή αισθητική πρόκληση, καμιά συγκίνηση. Το μνημείο, σύμβολο ενός οφειλόμενου και επιβαλλόμενου σεβασμού, δεν είχε τίποτε να μας πει. Ήταν εκεί και εμείς ενώπιόν του οφειλέτες!

Χρέος προς τις γενιές που το κατασκεύασαν, χρέος προς τις γενιές που το απελευθέρωσαν από τους βάρβαρους εισβολείς, χρέος προς τις γενιές που το διατήρησαν ανέπαφο, στέκαμε εμπρός στο μνημείο καταχρωμένοι πριν καν προλάβουμε να το γνωρίσουμε. Όπως ήταν επόμενο, αισθανόμασταν ότι, όσο πιο γρήγορα ξεφλούσαμε το χρέος μας (που ευτυχώς περιοριζόταν στην ευπρεπή μας συμπεριφορά και ανοχή), τόσο πιο γρήγορα θα φεύγαμε ανακουφισμένοι και θα το αφήναμε στην ησυχία του!

Από τότε, μεγάλη πρόοδος έχει σημειωθεί στον τομέα αυτόν. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα που με παιδαγωγική ευαισθησία έχουν δημιουργηθεί για διάφορους αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία αποτελούν συχνά προτάσεις για γόνιμες εμπειρίες και απόκτηση γνώσεων με τρόπους που οι μαθητές θυμούνται ευχάριστα. Ωστόσο, όλοι οι χώροι πολιτισμικής αναφοράς και τα μνημεία δεν διαθέτουν εκπαιδευτικά προγράμματα. Συχνά, για λόγους συγκυριακούς, τα παιδιά επισκέπτονται ένα μνημείο χωρίς να είναι δυνατό να πάρουν μέρος στο αντίστοιχο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Τότε ο εκπαιδευτικός καλείται να παίξει το ρόλο του. Στις περιπτώσεις αυτές, η αγωνία για την παροχή στους μαθητές του «των απαραίτητων πληροφοριών» οδηγεί σε δρόμους στεί-

ρους, που δεν ενθαρρύνουν το μαθητή να επιχειρήσει το ζητούμενο, δηλαδή την αισθητική και πνευματική επαφή με το χώρο.

Όλα τα άλλα θα μπορούσαν να κατακτηθούν στην τάξη με κουβέντα και έρευνα σε βιβλία και φωτογραφίες. Η επιτόπια επίσκεψη όμως πρέπει να επιδιώκει να «συνομιλήσουν» τα παιδιά με το μνημείο, διαδικασία που αναφέρεται σε καλλιέργεια «στάσεων» απέναντι στο μνημείο και ελάχιστα προωθείται με ξερή παράθεση πληροφοριών. Δυστυχώς, η προσέγγιση αυτή της επίσκεψης - «συνομιλίας» με τα μνημεία και τα ιστορικά κατάλοιπα σπάνια επιδιώκεται συνειδητά, τόσο από τους εκπαιδευτικούς όσο και από τους εμπυχωτές των περισσότερων εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Ας αναζητήσουμε λοιπόν τους θεμελιώδεις άξονες πάνω στους οποίους πρέπει να στηριχθεί η προσέγγιση ενός μνημείου από τους μαθητές. Ποιες γνώσεις, ποιες δεξιότητες, ποιες στάσεις μπορούν να προωθηθούν μέσα από την επίσκεψη σε ένα μνημείο ή χώρο πολιτισμικής αναφοράς;

Όπως ήδη τονίστηκε, η αναζήτηση των «απαραίτητων» γνώσεων που «πρέπει» να φτάσουν στο μαθητή εύκολα παγιδεύει και παρασύρει τον εκπαιδευτικό σε συσσώρευση στοιχείων και πληροφοριών, που όμως «σκεπάζουν» τελικά τη φυσιογνωμία και τις ιδιαιτερότητες του μνημείου. Το μνημείο «στενεύει» και καταντά... «χάρτινες» σελίδες σχολικού εγχειριδίου. Το πρόβλημα έχει πολλές φορές εντοπιστεί και σχολιαστεί, αλλά, δυστυχώς, η συνηθέστερη αντιμετώπιση της εκτροπής «ξερή παράθεση πληροφοριών» οδήγησε σε μια άλλη εκτροπή, που θα μπορούσε να ονομαστεί... «χυμώδης και ευρηματική παράθεση πληροφοριών». Όπου η επίλυση γρίφων, ακροστιχίδων, αινιγμάτων, το κυνήγι του θησαυρού (κάποιου στοιχείου που συνήθως πρέπει να αναζητηθεί στις επεξηγηματικές επιγραφές των προθηκών του μουσείου), η συμπλήρωση καλόγουστων εντύπων που παραπέμπουν σε χαρακτηριστικά στοιχεία της μορφολογίας του μνημείου εξωραίζουν με ένα πέπλο «προσκοπικής περιπέτειας» μία διαδικασία ανάδειξης και εμπέδωσης έτοιμων και εκπαιδευτικά «ασύνδετων» πληροφοριών. Τέτοιες όμως δρα-

στηριότητες μπορεί να είναι ελκυστικές για τα παιδιά (ως βιωματικές ξεπερνούν τον σκόπελο της «ξερής παράθεσης πληροφοριών»), αλλά, αν οι πληροφορίες που παρέχουν δεν αναχθούν στα κατάλληλα γνωστικά «πλέγματα» (αν δηλαδή δεν οργανωθούν σωστά στο μυαλό των παιδιών), δεν είναι ιδιαίτερα γόνιμες και γρήγορα ξεθωριάζουν σαν τις απαστράπτουσες αλλά εφήμερες γνώσεις των τηλεοπτικών διαγωνισμών. Τελικά, δεν συνθέτουν παρά ένα «εκπαιδευτικό θόρυβο», που παρεμβάλλεται ανάμεσα στα παιδιά και το μνημείο.

Πολύ πιο σημαντική εκπαιδευτικά θα ήταν μια γνωστική προσέγγιση που:

1. Ανάγει τις πληροφορίες για το μνημείο στον κόσμο των καθημερινών εμπειριών και ενδιαφερόντων των μαθητών. Σε ποιες αντιστοιχίες βρίσκεται το μνημείο με χώρους και κτίρια της σύγχρονης ζωής; Ποιες είναι οι προφανείς διαφορές που χωρίζουν τις δύο εποχές; Ποιες από τις σημερινές ανάγκες αντιστοιχούν σε ανάγκες των ανθρώπων εκείνης της εποχής που καλύπτονταν από το μνημείο; Πόσο, αλήθεια, εξυπηρετούσε το μνημείο τις ανάγκες αυτές; Πώς κατασκευάστηκε το μνημείο με τα μέσα της εποχής; Σε ποιες συνθήκες χτίστηκε; Ποιος πλήρωσε το κόστος;... Ερωτήματα συναρπαστικά, γιατί δεν προσκαλούν σε «εκμάθηση» έτοιμων πληροφοριών, αλλά πρώτιστα προβληματίζουν για διαφορετικές «νοοτροπίες» και «τρόπους ζωής».

2. Συντελείται κυρίως στην τάξη, μακριά από το μνημείο.

Είναι σίγουρο πως αν και τα παραπάνω ερωτήματα λάβουν έτοιμες απαντήσεις ενώπιον του μνημείου, τα παιδιά θα βαρεθούν και δεν θα δώσουν ιδιαίτερη σημασία. Η γνωστική προσέγγιση του μνημείου θα πρέπει να πάρει τη μορφή μικρής έρευνας ή, έστω, συζήτησης πριν από την επίσκεψη. Εδώ, η προετοιμασία του δασκάλου σχετικά με τις ιδιαιτερότητες και τη φυσιολογία του μνημείου, η συγκρότηση μικρών ομάδων εργασίας που συλλογικά αντιμετωπίζουν επιμέρους θέματα κ.λπ. μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά στην επίτευξη ενός εκπαιδευτικά «πλούσιου» αποτελέσματος.

Έτσι, ο σωστά προετοιμασμένος εκπαιδευτικός θέτει ενδιαφέροντα ερωτήματα που οι μαθητές, σε μικρές ομάδες, θα συζητήσουν, για να οδηγηθούν σε αναζήτηση πληροφοριών. Οι μαθητές θα πρέπει να έχουν στη διάθεσή τους τα απαραίτητα βοηθήματα (βιβλία, έντυπα ή λογισμικό), ώστε η αναζήτηση των συγκεκριμένων απαντήσεων να είναι εύκολη και, ιδιαίτερα για τους μικρότερους μαθητές του γυμνασίου, σχεδόν προετοιμασμένη και απλουστευμένη.

Η εξεύρεση και η επεξεργασία αυτών των πληροφοριών παρέχει, όπως άλλωστε και κάθε σωστά σχεδιασμένο διδακτικό «σχέδιο εργασίας» (project), μια σειρά από ευκαιρίες για καλλιέργεια δεξιοτήτων, στην περίπτωση αυτή δεξιοτήτων ιστοριογνωσίας. Τέτοιες μπορούν να είναι:

- αναζήτηση πληροφοριών σε σχετική βιβλιογραφία
- συγκρίσεις κάθε είδους (συγκρίσεις πληροφοριών που

προέρχονται από διάφορες πηγές, συγκρίσεις των στοιχείων μιας εποχής με αντίστοιχα στοιχεία της σύγχρονης ζωής, συγκρίσεις κοσμοθεωριών που διέπουν δύο συναφή μνημεία διαφορετικών εποχών ή διαφορετικών πολιτισμών κ.λπ.)

- ταξινομήσεις κάθε είδους (πληροφοριών, φωτογραφιών, μορφολογικών στοιχείων κ.λπ.)

- διατύπωση ερωτημάτων για τις αιτίες που προκάλεσαν μεταβολές ή επηρέασαν καθοριστικά την πορεία του μνημείου

- αναγωγές των στοιχείων του μνημείου ή άλλων καταλοίπων σε υποθέσεις για τον τρόπο λειτουργίας του μνημείου.

Χάρη σε τέτοιες δραστηριότητες έρευνας πριν από την επίσκεψη, τα παιδιά θα οργανώσουν την *προσωπική* τους προσέγγιση του μνημείου μέσα στην τάξη τους. Αρκετές μάλιστα από τις δραστηριότητες αυτές θα ολοκληρωθούν μετά την επίσκεψη, ιδιαίτερα αν οι μαθητές θελήσουν να παρουσιάσουν την άποψη-εμπειρία τους για το μνημείο σε κάποια έκθεση.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, τα παιδιά θα πρέπει να είναι απαλλαγμένα από το βάρος μιας «γνωστικής» προσέγγισης. Ίσως τότε μπορέσουν να βιώσουν τα στοιχεία εκείνα του μνημείου που μονάχα από κοντά προσεγγίζονται:

- Πώς αισθανόταν άραγε ο επισκέπτης του μνημείου τότε;

- Με ποιες προσδοκίες ερχόταν στο μνημείο αυτό;

- Πώς επηρεαζόταν η καθημερινή του ζωή από την επαφή του με το μνημείο;

- Διασώθηκαν κάποια στοιχεία του μνημείου που να μπορούν σήμερα να μας παραπέμψουν στα αισθήματα του επισκέπτη εκείνης της εποχής;

- Πώς νιώθουμε εμείς σήμερα ως επισκέπτες; Γιατί;

- Τι αξία μπορεί να έχει αυτό το μνημείο για μας;

Μέσα από τέτοια ερωτήματα «συναισθηματικής τάξης» οι μαθητές πιθανόν να αναπτύξουν μια προσωπική «στάση» απέναντι στο μνημείο.

Για την καλύτερη προετοιμασία της προσέγγισης ενός μνημείου, παραθέτουμε ένα «συνοπτικό οδηγό ερωτημάτων για επεξεργασία κατά την επίσκεψη σε ένα μνημείο».

Η σύνταξή του, με διάφορες προσθήκες και τροποποιήσεις, βασίστηκε σε αντίστοιχο οδηγό που διένειμε η Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων του ΥΠΠΟ.

Θα πρέπει επίσης να τονίσουμε την πολύ ενδιαφέρουσα «σχέση» που μπορούν να αναπτύξουν οι μαθητές ενός σχολείου με ένα κοντινό τους μνημείο «υιοθετώντας» το μνημείο αυτό. Διεξοδικές αναλύσεις για το θέμα αυτό μπορούν να αναζητηθούν στις δημοσιεύσεις:

1. Χατζηνικολάου Τέτη, «Υιοθεσία μνημείων», Εισηγήσεις συνεδρίου με θέμα «Το παιδί και η Αισθητική Αγωγή», Απρίλης 1996, Ελληνική Εταιρεία Αισθητικής.

2. Τσιτούρη Αμαλία, «Το σχολείο υιοθετεί ένα Μνημείο», Εισηγήσεις 5ου Περιφερειακού Σεμιναρίου Καλαμάτας, Απρίλης 1997, Μουσείο - Σχολείο, ΥΠΠΕΠΘ, ΥΠΠΟ και ICOM (ελληνικό τμήμα).

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Το κείμενο «Τα "νέα" ιδεολογικά χαρακτηριστικά της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και οι κατευθύνσεις της κριτικής» του προηγούμενου τεύχους υπογράφει μαζί με τον Γ. Γρόλλιο και ο **Γιάννης Κάσκαρης**.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Τα παρακάτω ενδεικτικά ερωτήματα μπορούν, ανάλογα και με την ηλικία των παιδιών, να προσαρμοστούν στο κάθε συγκεκριμένο μνημείο και να αποτελέσουν τους άξονες προβληματισμού των παιδιών πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την επίσκεψη.

• Ο χώρος:

- Πού βρίσκεται το μνημείο; Σημερινοί τρόποι πρόσβασης.
- Η γύρω περιοχή.
- Η διαρρύθμιση του χώρου γύρω από το μνημείο.
- Άλλα πιθανά κτίσματα της ίδιας εποχής στην περιοχή αυτή.
- Άλλα κτίσματα προγενέστερων ή μεταγενέστερων εποχών στην ίδια περιοχή.

• Το μνημείο:

- Χρονολόγηση του μνημείου και ένταξη στη συγκεκριμένη ιστορική περίοδο.
- Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή του μνημείου. Γιατί άραγε αυτά τα υλικά; (Τι υλικά διαθέτει η γύρω περιοχή);
- Πόσο καιρό χρειάστηκε το μνημείο για να κατασκευαστεί;
- Πόσοι εργάστηκαν για την κατασκευή του; Σε τι συνθήκες;
- Εργάστηκαν ειδικοί τεχνίτες - καλλιτέχνες; Έχουμε σχετικές πληροφορίες;
- Τρόποι κατεργασίας των υλικών και τρόποι οικοδόμησης που χρησιμοποιήθηκαν.
- Η αρχιτεκτονική του μνημείου (Σχήμα - διαστάσεις - διακόσμηση κ.λπ.).
- Η κατάσταση του μνημείου σήμερα. Πότε βρέθηκε και πώς; Σε τι κατάσταση; Είχαν αφαιρεθεί στοιχεία από αρχαιοκάπηλους; Πότε; Ακολούθησαν εργασίες συντήρησης ή αναστήλωσης; Πότε; Σε τι κατάσταση βρίσκεται το μνημείο σήμερα;

• Αρχαιολογικά κατάλοιπα που βρέθηκαν στο μνημείο:

- Είδη καταλοίπων και πληροφορίες που αντλούμε για το μνημείο. (Μήπως προέρχονται από διαφορετικές εποχές;) Η αισθητική τους διάσταση. Οι χρήσεις τους.

• Το μνημείο στην εποχή του:

- Σχέση του μνημείου με τον οικισμό της ίδιας ιστορικής περιόδου (Υπάρχει κάποιο οικιστικό σύνολο της ίδιας ιστορικής προόδου στην περιοχή; Πού βρίσκεται το μνημείο σε σχέση με αυτό το οικιστικό σύνολο;).
- Γιατί χτίστηκε στο συγκεκριμένο σημείο;
- Τι κοινωνικές αλλαγές εξυπηρέτούσε;
- Υπάρχουν άλλα παρόμοιας χρήσης κτίσματα εκείνης της εποχής στην ίδια περιοχή; Μήπως άλλων εποχών;
- Σε ποια άλλη περιοχή εκείνης της εποχής βρίσκουμε παρόμοιας χρήσης κτίσματα;

• Αρχική χρήση του μνημείου:

- Το «μήνυμα» του μνημείου στον επισκέπτη της εποχής του. Ποιος ήταν αυτός ο επισκέπτης; Τι ήθελε; Πώς δινόταν το «μήνυμα» του μνημείου; Πώς «ένιωθε» ο επισκέπτης; Τι έβλεπε γύρω του; Πώς επηρεαζόταν η καθημερινή του ζωή από την επαφή του με το μνημείο;
- Πότε πρωτολειτούργησε το μνημείο και σε τι συνθήκες;

• **Η πορεία του μνημείου μέσα στο χρόνο:**

- Διατηρήθηκε η αρχική χρήση; Μήπως τροποποιήθηκε σιγά σιγά;
- Μπορούμε να εντοπίσουμε χαρακτηριστικές στιγμές της λειτουργίας του από τότε που κατασκευάστηκε μέχρι σήμερα;
- Υπέστη καταστροφές; Τι είδους;
- Σήμερα είναι μουσειακός χώρος; Πόσοι επισκέπτες έρχονται κάθε χρόνο; Το μνημείο φυλάγεται; Διατρέχει κινδύνους;

• **Σύγκριση με τα σημερινά αντίστοιχα κτίσματα:**

- Υπάρχουν στην εποχή μας αντίστοιχα κτίσματα;
- Τι μέγεθος έχουν; Με τι υλικά είναι χτισμένα;
- Πώς χρησιμοποιούνται;
- Ποιο είναι το «μήνυμα» του αντίστοιχου σημερινού κτίσματος προς τον σημερινό επισκέπτη - χρήστη;
- Υπάρχουν ομοιότητες - αντιστοιχίες του σημερινού χρήστη

αντίστοιχου κτίσματος με τον χρήστη του μνημείου «τότε»;

Φυσικά, τα παραπάνω ερωτήματα, καθώς και άλλα που ο εκπαιδευτικός θα ήθελε να προσθέσει, προσεγγίζουν ιδιαίτερα διεξοδικά το θέμα. Κατά περίπτωση, μπορεί να μην έχουν αντικείμενο, ή να αποτελούν πηγή κούρασης και εκνευρισμού για τους μαθητές. Ο εκπαιδευτικός, κατά την κρίση του, θα επιλέγει και θα προσαρμόζει τα παραπάνω, ώστε να καλύπτονται οι σημαντικότερες διαστάσεις του κάθε μνημείου.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Θεατρικό παιχνίδι και θέματα ζωγραφικής ή σκηνογραφικής απεικόνισης (μακέτας)

- Αναπαράσταση της λήψης απόφασης από «κάποιους» να ανεγερθεί το μνημείο (Τι ρούχα φορούσαν; Τι δουλειές έκαναν; Γιατί παίρνουν αυτή την απόφαση;)
- Αναπαράσταση της πρώτης μέρας που λειτουργήσει το μνημείο (Σε τι ιστορικές συνθήκες συμβαίνουν αυτά; Πώς αισθάνονται -πώς νιώθουν- τι σκέφτονται όσοι παρευρίσκονται;)
- Αναπαράσταση χαρακτηριστικών στιγμών της ιστορίας του μνημείου (στιγμών ακμής αλλά και στιγμών καταστροφής από φυσικές καταστροφές, πολέμους, αρχειοκάπηλους κ.λπ.)

Ηχογραφήσεις

- Ηχογραφούμε ήχους που ακούγονται στο μνημείο σήμερα.
- Προσπαθούμε να φτιάξουμε μία «ηχητική αναπαράσταση του μνημείου τότε που πρωτολειτουργήσε» (άραγε τι ήχοι ακούγονταν τότε;).

Φωτογράφιση του μνημείου

- Μια ομάδα τραβά μόνο φωτογραφίες που δείχνουν τη σημερινή όψη του μνημείου, τη σημερινή του λειτουργία και τη σχέση του με τη γύρω περιοχή (μακρινές λήψεις).
  - Μια ομάδα τραβά μόνο φωτογραφίες που δείχνουν τους διάφορους χώρους του μνημείου και τη σχέση των επισκεπτών με το μνημείο (δηλ. φωτογραφίες που περιλαμβάνουν και ανθρώπους).
  - Μια ομάδα τραβά μόνο κοντινά που δείχνουν αρχιτεκτονικές και εικαστικές λεπτομέρειες του μνημείου.
- Στην τάξη ακολουθεί η ταξινόμηση του υλικού κατά ενότητες χώρων και θεμάτων. Επιλέγονται οι πιο χαρακτηριστικές φωτογραφίες κάθε ενότητας και διατυπώνονται σχόλια-λεξάντες για κάθε φωτογραφία.

Δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε ότι οι μαθητές δεν χρωστούν τίποτα στο μνημείο «εκ των προτέρων». Αν στη διαδικασία προσέγγισης του μνημείου ανακαλύψουν στοιχεία που αποκτούν ιδιαίτερο νόημα για τη δική τους ιδιοσυγκρασία, θα εκφράσουν το σεβασμό ή την αγάπη τους στο μνημείο με τρόπους απρόβλεπτους. Ίσως ξαναπηγαίνοντας εκεί με δική τους πρωτοβουλία...

